

De boerderij dateert in hoofdvorm uit 1762, maar gaat terug op een 17de-eeuws gebouw op deze plaats. Het woongedeelte werd bij een renovatie aan het eind van de 19de eeuw van een eigen schilddak met pannen voorzien, waardoor het zich als bouwmassa losmaakt van het achterliggende bedrijfsgedeelte. Inwendig werd toen achter de voordeur een gang afgescheiden van het oude voorhuis. Rechts van de ingang ligt een opkamer boven een melkkelder.

Wanneperveen, Veneweg 56

Situatie en geschiedenis

Wanneperveen ligt aan de rand van het Overijsselse merengebied, dat ontstond door grootschalige veenafstekerij. Temidden van water en rietlanden zijn uitgestrekte weidegebieden. Wanneperveen is een typisch streekdorp. De voormalige veehouderijen liggen op korte afstand van elkaar aan weerszijden van een weg. Veneweg 56 hoort tot de oudst bewaarde boerderijen van het dorp. Het gebouw ligt ten opzichte van de weg een flink eind naar achteren, zodat een ruim voorerf overschiet. Omstreeks 1930 was het pand nog boerderij, want in dat jaar werd de 'koestraat' gemoderniseerd. Later werd het gebouw gebruikt als woonhuis en vakantiehuis. In 1991 kocht Vereniging Hendrick de Keyser de boerderij vanwege haar gaaf bewaarde 18de-eeuwse interieurdelen. In de navolgende jaren werd constructief herstel uitgevoerd aan balklagen en kappen. In 1995 volgde een interieur-restauratie.

Beschrijving en reconstructie[1]

De boerderij bestaat uit een met riet gedekt bedrijfsgedeelte van 18,5 bij 16 meter en een woongedeelte van 12 meter breed en 6,5 meter diep, dat er dwars voorligt. Het woongedeelte is in de rechter zijgevel door middel van jaartalankers gedateerd 1762. Dit is waarschijnlijk het jaar van een grote verbouwing, want zowel in het woon- als bedrijfsgedeelte zijn constructieve delen bewaard van een ouder gebouw. In het woongedeelte betreft dit de balklaag boven de woonkamer en één stijl van een houtskelet, waarvan de korbelen en sleutelstukken bij de 18de-eeuwse ingreep moeten zijn verwijderd. Aan de buitenzijde van het schuurgedeelte zijn de gebeeldhouwde leeuwenkop en de natuursteenblokken in de boog boven de voormalige inrijdeuren nog wel 17de-eeuws.

In 1762 kreeg de boerderij haar huidige vorm en indeling. Het woongedeelte bestaat uit een woonkamer/voorhuis en een onderkelderde opkamer. Beide vertrekken zijn door een houten wand van elkaar gescheiden. Achterin de opkamer staat een bedsteewand met een rijke Lodewijk XV-betimmering.

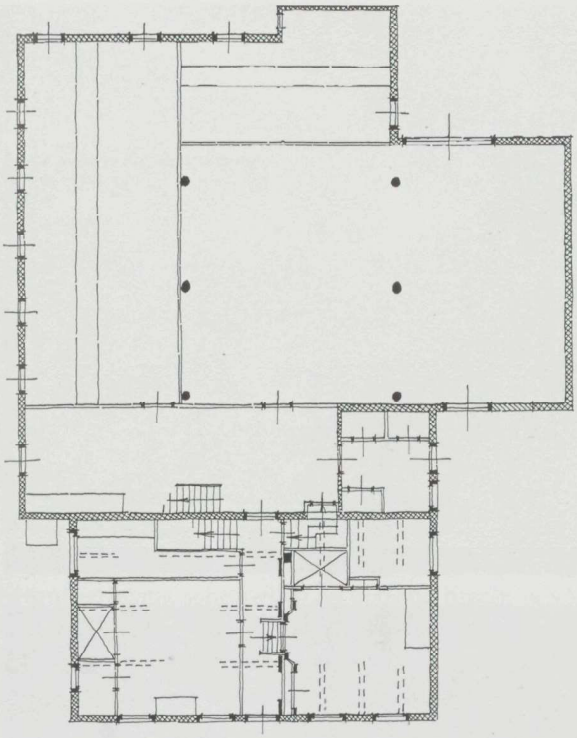

Toestand voor de restauratie naar een opmeting uit 1994: begane grond.

Daarin zijn schilderstukjes opgenomen van 'de hertenjacht', een zeegezicht en 'Adam en Eva in het paradijs'. De drie stukjes kunnen zijn bedoeld als een overzicht van een deel van de schepping (dieren van het land, water en lucht, de mens). De buitenmuren van de kamer zijn geheel betegeld. Tegen de zijmuur is een grote hangschouw met betegelde boezem en achterwand. In de toestand voor de restauratie was de bedsteewand circa 1 meter naar voren verschoven, zodat achter de opkamer een kleine slaapkamer was ontstaan (zie opmeting). In 1995 werd de bedsteewand teruggebracht naar zijn oorspronkelijke plaats. Kleurenonderzoek op het houtwerk van wand-

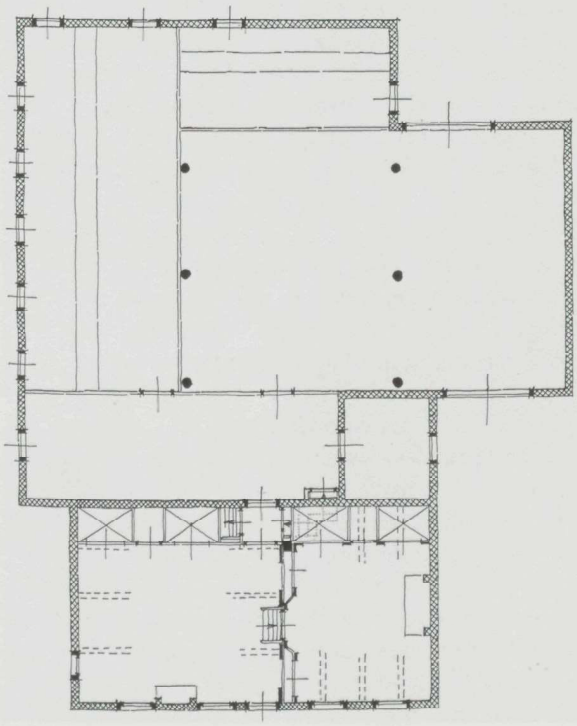

Reconstructie oorspronkelijke toestand (1762): begane grond en langsdoorsnede.

Achteraanzicht. Aan de rechterzijde de voormalige koestraat die omstreeks 1930 nog een modernisering onderging. Het centrale vak van de stelp was de hooitas. Het vee stond in de buitenstijlruimte met de kop naar de hooitas.

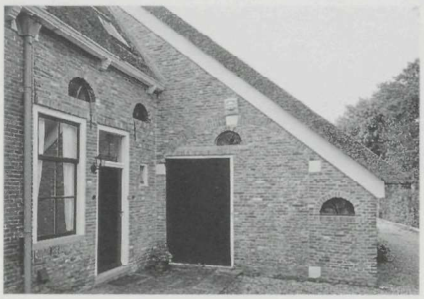

De 'doorrit bevatte oorspronkelijk grote inrijdeuren zowel aan de voorzijde als aan de achterzijde. De natuursteenblokken en het leeuwenmasker in de gemetselde boog zijn waarschijnlijk restanten van de 17de-eeuwse boerderij.

Schuurgedeelte in de richting van de doorrit.

Voorhuis met scheidingswand naar de opkamer. Gehoute betimmering uit 1762 met schilderstuk van ploegende boer. Het woongedeelte van de boerderij behoort tot de best bewaarde boereninterieurs van ons land in een niet-museale opstelling.

Detail schilderstuk.

betimmeringen, schouwkap en plafond bracht een beschildering in bonte kleuren aan het licht. Deze oorspronkelijke kleurstelling werd opnieuw aangebracht, over de egaal lichte houtimmitatie uit de 19de eeuw. Deze kamer behoort zonder twijfel tot de best bewaarde 18de-eeuwse boeren-interieurs in een niet-museale opstelling die in ons land nog aanwezig zijn. De naastgelegen woonkamer was in de 18de eeuw waarschijnlijk qua opzet ongeveer gelijk aan de opkamer, met een bedsteewand aan de zijde van de schuur. Dit vertrek werd aan het einde van de 19de eeuw vrij ingrijpend gewijzigd. De bedsteewand werd verplaatst naar de zijmuur, zodat tegen de achterwand een kleine keuken kon worden afgescheiden. Tussen de vensters

Scheidingswand gezien vanuit de opkamer (1762). De toegang wordt geflankeerd door kasten. De schilderstukjes met 'de jacht', een zeegezicht en Adam en Eva in het paradijs zijn mogelijk bedoeld als een overzicht van de schepping: landdieren, vissen en de mens.

Overzicht opkamer met bedsteewand en schouwkap. Bij de restauratie van 1995 werd de bedsteewand teruggezet naar de oude plaats. De kleurafwerking met hout- en marmerimitatie is gebaseerd op onderzoek en gaat terug naar de toestand van 1762.

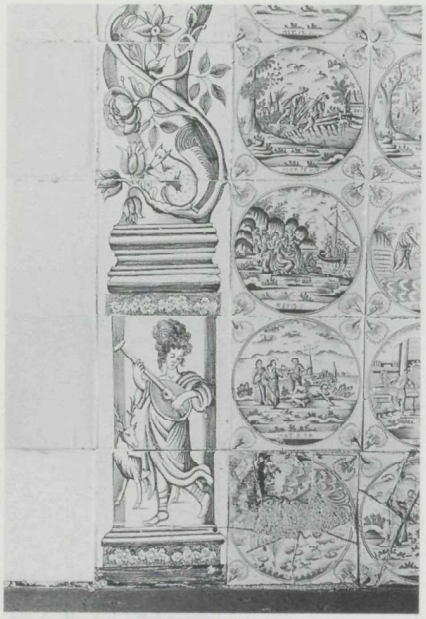

Detail betegeling schouwwand.

in de voorgevel kwam een kleine schouw. Aan de rechterzijde van het vertrek, tussen de voordeur en de schuur, werd door middel van een houten wand een gang afgescheiden. Het grote schilderstuk van een ploegende boer, naast de toegang tot de opkamer, ligt daardoor in de nieuwe situatie in de gang. De vernieuwde kamer kreeg aan het einde van de 19de eeuw een eenvoudige afwerking met sjablonemotieven tegen het plafond. Bij de restauratie van 1995 werd aan deze kamer niets veranderd.

Het aangrenzende deel van de schuur heeft, net als het woonhuis, een dakschild met pannen. Hier lagen aan de linkerzijde een keuken voor de bereiding van veevoer en aan de rechterzijde een karnkamer, die door middel van een luik met de kelder van het woonhuis was verbonden. De constructie van de schuur bestaat uit twee zware ankerbalkgebinten, aan de korte zijde van een rechthoek. Deze zijn in de langsrichting gekoppeld door dekbalken die in het midden worden ondersteund door een paar extra stijlen. De centrale rechthoek was de hooitas. In de buitenstijlruimte is links een grupstal voor rundvee dat met de kop naar het hooivak stond opgesteld. Aan de achterzijde zijn stallen voor paarden en voor jongvee. Aan de rechterzijde is de 'doorrit', van origine met grote deuren aan zowel de voor- als de achterzijde, en wat ruimte voor kleinvee.

Het bedrijfsgedeelte is typisch voor de veehouderij. Door zijn vierkant-constructie met centraal gelegen hooitas behoort de hoeve tot het type van de Friese stelp. Het ankerbalkgebint, waarbij de dwarsbalk door de stijlen steekt, komt in Friesland niet voor en wijst op invloed uit de meer oostelijke delen van Overijssel. A-typisch voor de stelp is het woongedeelte dat als een apart woonhuis voor de boerderij ligt. Mogelijk kreeg dit bouwdeel eerst bij een verbouwing aan het eind van de 19de eeuw zijn huidige dwarsgeplaatste schilddak met dakkapellen. De aanwezige geglazuurde pannen en de omlopende bakgoot van gietzijzer zijn een indicatie in die richting. Op de dakkapellen zijn eenvoudige beeltenissen van een paard en een koe aangebracht. Op het erf liggen nog een los bakhuis en een wagenloods. Het bijbehorende land was reeds vóór de overdracht van 1991 van het bedrijf gescheiden.

1 SHBO, Arnhem, dossier 136-HH6 (13-7-1965); opmeting 1946 door het 'Bureau Wederopbouw Boerderijen'.